

Posudek na diplomovou práci Jany Ševčíkové

Téma práce Jany Ševčíkové je zajímavé i náročné: Sovětský svaz očima české levice a předválečná tvorba J. Weila. Zajímavé proto, že jak z hlediska historiografického, tak literárněhistorického jde o látku málo zpracovanou. Náročné je téma proto, že je vlastně mezioborové: netýká se jen "čisté literatury", ale i kulturní politiky a politiky, tedy toho, co je v posledních letech v popředí zájmu Cultural Studies a New Historicism. V případě Jiřího Weila a jeho textů z 30. let je takový přístup nezbytný, protože zvláště z Moskvy-hranice se stalo politikum (ať už to autor zamýšlel nebo ne). V Česku existují podobně zaměřené studie k období po roce 1945 (Knapík, Šámal, Bauer), ale k době meziválečné a zvláště ke sporům uvnitř levice ve 30. letech je jich podstatně méně. Je to vlastně jen Pfaffova studie *Levice proti Moskvě*, která má bohužel místy rysy apologetické publicistiky. Ani weilovské literatury není nadbytek. I když je to autor, který patří mezi nejpřekládanější, monografii o něm stále postrádáme.

Jana Ševčíková si svou práci rozdělila do dvou částí. V první sleduje politické a kulturní ovzduší Československa 30. let, především reakce na masovou nezákonnost Stalinovy éry a na moskevské procesy. V popředí pozornosti jsou články Jana Slavíka, Závaře Kalandry, Karla Friče, V. Borina, Václava Běhounka, Z. K. Klímy, Ferdinanda Peroutky, F. X. Šaldy a dalších a také básně Jaroslava Seiferta (*V Leninově mauzoleu*, *Moskevský proces*, *Puškinův pomník*). Zvláštní pozornost je věnována článkům a reportážím Julia Fučíka a polemikám kolem knihy André Gida *Návrat ze Sovětského svazu* (S. K. Neumann versus Jan Noha, Karel Teige a jiní). Práce přitom pečlivě analyzuje jednotlivé postoje a také stanoviska politických stran i literárních skupin. Např. Peroutka byl přesvědčen, že Stalin je lepší alternativou ve srovnání s odsouzenými, údajnými přívrženci Trockého; mnozí demokraté viděli v Stalinově Sovětském svazu možného spojence proti hitlerovskému Německu; národní socialisté zaujímali k stalinským čistkám mírnější stanovisko než levicoví sociální demokraté nebo liberálové. Svou roli zde patrně sehrála také zahraniční politika Edvarda Beneše, který hledal ve SSSR protiváhu vůči nacistickému Německu a věřil v jeho postupnou demokratizaci.

Druhá část diplomové práce se soustřeďuje k Weilovu dílu, rekonstruuje jeho druhý pobyt v Sovětském svazu (1933-1935), sleduje nejprve ohlas reportážních povídek *Češi budují v zemi pětiletok* (1937) a zevrubněji se věnuje románu *Moskva-hranice* (vyšel ještě v témže roce 1937) a jeho recepci. K Weilově knize se postupně vyjádřilo několik kritiků různé

orientace názorové i literární, řada z nich např. identifikovala autorova hrdinu Fischera s Weilem samým a četla text jako klíčový román. Práce přesvědčivě tento omyl vyvrací, i když konstatuje, že některé z postav měly nepochybně své reálné předobrazy. Dále podrobně analyzuje jednotlivé kritiky, zvláště z řad komunistů (Rybák, Václavek, Fučík), ale i dalších (K. J. Beneš, Černý, Sezima, Mathesius). Vzniká tak poutavý obraz ostré, především ideové diskuse, který patrně Weila samého překvapil. Připomínají se také pozdější soudy nad Weilovou knihou (Grebeníčková, Opelík, Vohryzek, Štědroňová aj.) a stručně také ohlas Dřevěné lžíce, kterou se oficiálně podařilo vydat až v roce 1992. Závěrečná kapitola práce je věnována zobrazení sovětské skutečnosti ve Weilových reportážích a románech. Zde se diplomantka dostává k několika zajímavým poznatkům a postřehům, jimiž obohacuje dosavadní literaturu o Jiřím Weilovi.

Celkově hodnotím práci pozitivně. Její autorka prokázala, že umí pracovat s prameny i sekundární literaturou. Využívá nedávné publikace Jana Beneše o historii VKS(b) Čas voněl snem, pracuje také s prameny málo známými, jako jsou depeše a dopisy amerického velvyslance J. E. Daviese (které mimochodem svědčí o naivitě západního diplomata, který viděl moskevské procesy na vlastní oči, a přesto byl přesvědčen o vině obžalovaných). Detailně zpracovává ohlas Weilova románu Moskva-hranice v českém tisku a celý kontext, z něhož názory jednotlivých kritiků, diskuse a polemiky vycházely. Zde je třeba ocenit schopnost jemné analýzy a interpretace, s níž např. diplomatka rozlišuje i mezi jednotlivými ortodoxními komunistickými kritiky, kteří román posuzovali (Václavkovo úsilí o věcnost, Fučíkova schopnost postihnout některé stylové prvky knihy, naproti tomu ryze sektářské pojetí Rybákovo, k němuž by bylo možné ještě připojit i recenzi T. Svatopluka v Lidové kultuře).

Práci proto doporučuji k obhajobě.

13. IX. 06

Jiří Holý